

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. การอภิปรายผลของการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งหมด 5,916 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนของการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 15 เขต การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Kerjcie and Morgan (1970, หน้า 608, อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวัสดิ์, 2548, หน้า 191) จำนวน 361 คน แต่ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน สุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

3. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 15 คน ในโรงเรียนขนาดใหญ่คือโรงเรียนวังสามหมอวิทยาคาร จำนวน 10 คน โรงเรียนขนาดกลางคือโรงเรียนนานกษุม จำนวน 3 คน โรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนคำยางพิทยา จำนวน 2 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ปีการศึกษา 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เป็นการวิจัยปฏิบัติการที่มีการนำการวิจัยลงสู่ภาคปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนางานให้ดีขึ้นซึ่งมีกระบวนการปฏิบัติงานตามแผนหรือแนวทางที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ แล้วนำแนวทางนั้นสู่การทดลองปฏิบัติเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นมีการสรุปและพัฒนางานพร้อมที่จะเผยแพร่ต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ 7 ขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำโดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย การวิจัยระยะนี้มี

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้องค์ประกอบ วิธีการพัฒนา และรายละเอียดของพฤติกรรมภาวะ
ผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน
ประกอบด้วย ขั้นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขั้นการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ
และขั้นการศึกษาเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถ
สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา
มีการดำเนินงานวิจัย 2 ขั้นตอนขั้นการสร้างรูปแบบการพัฒนา และยืนยันรูปแบบการ
พัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบ
ประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการ
ดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นการนำรูปแบบไปทดลองใช้ และขั้นสรุปผล
การใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือครั้งนี้ พบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า
องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบและ 75 ตัวชี้วัด ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่ม
สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ การพัฒนาตนเอง
การพัฒนาการปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกัน การเป็นต้นแบบของพฤติกรรม การใช้สื่อ
นวัตกรรมและเทคโนโลยี

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน
มัธยมศึกษา โดยใช้กระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำครู มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

2.1 หลักการ หมายถึง แนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยแนวคิดที่ใช้เป็นหลักในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยยึดหลักการทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.2 วัตถุประสงค์ หมายถึง เป้าหมายในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทักษะ และเพื่อสร้างความตระหนัก และเจตคติที่ดีในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.3 เนื้อหา หมายถึง สารครอบคลุมองค์ประกอบภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบและ 75 ตัวชี้วัด คือ 1) ความรู้ความเข้าใจหลักสตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การพัฒนาการปฏิบัติงานร่วม 5) การเป็นต้นแบบของพฤติกรรม 6) การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี และเอกสารประกอบการพัฒนา ประกอบด้วย ระยะเวลา วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

2.4 กระบวนการพัฒนา หมายถึง เทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ จนครุมีและใช้ภาวะผู้นำครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน ระยะที่ 2 การฝึกปฏิบัติการ จำนวน 6 สัปดาห์ เป็นเวลา 36 ชั่วโมง ระยะที่ 3 การศึกษาดูงาน ระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล

2.5 สื่อประกอบกิจกรรม หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นตัวกลางพัฒนาภาวะผู้นำครู ประกอบด้วย คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู จำนวน 6 ชุด เอกสารประกอบการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู วิดีทัศน์ วีซีดี วีดีโอ และเอกสารความรู้อื่นๆ

2.6 การวัดและประเมินผล หมายถึง วิธีการประเมินพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาในกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบ

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ร่วมทดลองใช้
 รูปแบบการพัฒนา จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 15 คน จากการประเมิน ระยะติดตามผล
 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา
 พบว่า ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียน
 มัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.42$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้ความ
 เข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ($\bar{x} = 2.66$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
 ต่ำสุดคือการพัฒนาการปฏิบัติงานการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{x} = 2.20$) หลังการทดลองใช้
 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ใน
 ระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการ
 เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.53$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการพัฒนาการ
 ปฏิบัติงานการเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.26$) โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 76.36

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษใน
 โรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและรายด้านองค์ประกอบ พบว่า ภาวะผู้นำครูผู้สอน
 ภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาหลังการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำครูผู้สอน
 ภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .01 จากการสัมภาษณ์และประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำ
 ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้น แสดงว่าการใช้รูปแบบการ
 พัฒนามีผลทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน
 มัธยมศึกษาของตนเองและจากประสิทธิผลของรูปแบบ สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบที่
 พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง
 ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไปได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลมาเสนอเป็นประเด็นเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญมี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การพัฒนาการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกัน 5) เป็นต้นแบบของพฤติกรรม 6) ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี

1.1 ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญ เนื่องจากภาวะผู้นำครูในด้านความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้น ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของ หลักสูตรอย่างถ่องแท้ ชัดเจนและสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ครูสภานาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548 (สำนักงาน เลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 84) กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานวิชาชีพ ในมาตรฐานความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับสาระความรู้และสมรรถนะของครู ตามมาตรฐานความรู้ด้านหลักสูตร สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 1) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะ สำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและ เยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะ ต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550 , หน้า 42) ได้กล่าวไว้ว่าในห้องเรียนครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและเป็นผู้บริหาร เห็นได้จากการแสดงให้เห็นถึงบทบาทครูในการเป็นครูผู้นำอย่างชัดเจนขึ้น เช่น บทบาท การเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูใหม่ บทบาทผู้นำทีมงาน การเป็นผู้นำการพัฒนาหลักสูตร และ บทบาทการเป็นผู้ให้การพัฒนาแก่บุคคลากรในโอกาสต่างๆ ในส่วนของเหรียญชัย จำปา โชติ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียน บ้านน่านหงส์เสวี อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เพื่อพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษา ของโรงเรียนบ้านนันทนหงส์เสรี อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนพัฒนาครูในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง การจัดเวลาเรียน กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ได้ดำเนินการพัฒนาด้วยวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลปรากฏว่า การมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรของสถานศึกษา และการจัดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ พบว่าบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีความรู้ความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง การจัดเวลาเรียน สาระมาตรฐาน สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่ามีความรู้ความเข้าใจโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และมอบหมายให้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนมีสาระของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และแผนการเรียนรู้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มีบางประเด็นที่ควรปรับปรุง คือ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ายังขาดความตระหนักในการอบรมและความรับผิดชอบในการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา สมควรดำเนินการพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำครู ของรัชฎาพร พิมพิชัย (2556, หน้า 200) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การสร้างและการพัฒนาหลักสูตรเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักด้านการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 208) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าองค์ประกอบหลักด้านการจัดการเรียนรู้ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้คือคือ การพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครู เช่นเดียวกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Harris and Muijs (2005, p. 13-17) ได้สรุปบทบาทของภาวะผู้นำครู ซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน รวมถึงเป็นผู้มีบทบาทด้านหัวหน้าทีมงาน และการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) ครูสามารถนำหลักการของการปรับปรุงโรงเรียนในภาพรวมให้ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติให้ห้องเรียนของตนเอง 2) ภาวะผู้นำในการมีส่วนร่วมครูเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาซึ่งภาวะผู้นำนี้จะช่วยให้ครู

คนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น และทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และร่วมกันพัฒนาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน 3) ครูเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเป็นผู้เชี่ยวชาญในโรงเรียนและเป็นคนที่สามารถแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภายนอกได้ 4) ครูเป็นผู้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Katzenmeyer and Moller (2001,p.24) ให้ทัศนะเกี่ยวกับพฤติกรรมของภาวะผู้นำครูไว้ว่า ภาวะผู้นำครู คือ การให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ Suranna and Moss (2002, หน้า 26) ทำการวิจัยค้นหาภาวะผู้นำของครูในการเรียนการสอนวิชาชีววิทยา พบว่าครูผู้มีภาวะผู้นำมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้ 1) เป็นผู้สอนที่ดีในห้องเรียน 2) เป็นผู้นำทางชีวิตให้กับเพื่อนครู 3) เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร 4) รับผิดชอบต่อเป็นตัวแทนขององค์กรทั้งในโรงเรียนหรือของสมาคมท้องถิ่น 5) ทำงานร่วมกับครูคนอื่นๆ และผู้บริหารด้วย

1.2 ด้านศักยภาพการสอนภาษาอังกฤษ เป็นองค์ประกอบที่ครูต้องมี พฤติกรรมด้านศักยภาพการสอนภาษาอังกฤษ ดังที่อรนุช ศรีสะอาดและสรศักดิ์ คำคง (2547, บทคัดย่อ) ได้สรุปองค์ประกอบด้านพื้นฐานความเป็นครู องค์ประกอบด้านทักษะความเป็นครูและองค์ประกอบด้านปัจจัยสนับสนุนการสอนเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและการสอนของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรศพร ทองโรจน์ (2541, หน้า 134) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการสอนของครู ได้แก่ องค์ประกอบด้านเจตคติต่อวิชาชีววิทยา ด้านการดำเนินการสอน และด้านบุคลิกลักษณะของครู ส่วนแนวคิดของศรีวิทย์ สุวรรณกิติ (2549, หน้า 64) กล่าวว่า ครูต้องมีความรู้ทางการศึกษา นำหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้มาใช้ในการสอนพยายามชักนำให้นักเรียนสนใจเห็นความสำคัญ มีทัศนคติที่ดีและรักที่จะเรียนภาษาอังกฤษ และครูผู้สอนต้องหมั่นฝึกฝนทักษะทางภาษา ฝึกหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ เช่นเดียวกับ พิจิตรวัลย์ โกวิทวาท (2550, หน้า 35) กล่าวถึงลักษณะครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่ดีไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในห้องเรียนครูมีอิทธิพลอย่างมาก ถ้าครูกระปรี้กระเปร่า สดชื่นแจ่มใส บรรยากาศในห้องเรียนจะน่าเรียนและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ต้องอาศัยครูที่มีความรู้ภาษาอังกฤษที่ดี มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ สอดคล้องกับ ฉัตรวี อินทรบุญสม (2550, หน้า 8) ได้กล่าวไว้ว่า

คุณลักษณะของครูภาษาอังกฤษที่นักเรียนต้องการ คุณสมบัติที่ดีของครูผู้สอน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในระดับมหาวิทยาลัย จากความคิดของครูและนักเรียน ผลการศึกษา ครูสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

- 1) มีความรู้ในวิชานั้น 2) เตรียมการสอนดี ในขณะที่ครูสอนวิชาอื่นคิดว่า ครูสอนภาษาอังกฤษ ควร 1) มีความรู้ในวิชานั้น 2) มีวิธีการสอนที่ดี นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงถึง ลักษณะที่นักเรียนคิดว่า สำคัญที่สุดในการเป็นครูสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) สามารถอธิบายได้ชัดเจน 2) มีวิธีการสอนที่ดี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้ให้ลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพเพิ่มเติม คือ บุคลิกภาพ ความรู้ สไตส์การสอน การเตรียมตัว เชื้อชาติ และบทบาทของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดนักวิชาการ นักการศึกษาหลายท่านกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกปฏิบัติหรือได้รับประสบการณ์ (ชนาธิป พรกุล, 2544, หน้า 53, อ้างถึงในอาภรณ์ ใจเที่ยง, 2549, หน้า 14) ส่วนทศนา แคมมณี (2552, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ มีขอบข่ายที่ครอบคลุมความหมาย 2 ประการ คือ การเรียนรู้ในความหมายของ “กระบวนการเรียนรู้ (learning Process)” ซึ่งหมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ในความหมาย “ผลการเรียนรู้ (learning outcome)” ซึ่งได้แก่ความรู้ความเข้าใจในสาระต่างๆ ความสามารถในการกระทำ การใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ รวมทั้งความรู้ลึกหรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า การเรียนรู้มีลักษณะเป็นทั้งผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (end) และวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมาย (means) ซึ่งลักษณะทั้งสองเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและส่งผลต่อกัน หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับตนบุคคลนั้นย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่างๆ ได้อย่างกระจ่างถ่องแท้และลึกซึ้งซึ่งเกิดความรู้ลึกหรือเจตคติไปในทางที่เหมาะสมและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ในส่วนของอินทรา บุญยาทร (2542, หน้า 4) กล่าวว่า เป็นกระบวนการในการจัดมวลประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนโดยครูและผู้เรียนร่วมกันจัดกิจกรรม ทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและลักษณะต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระบุว่า (2545, หน้า 91) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นสภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น

เพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านต่างๆ จึงเป็นความสามารถ และทักษะของครูมีอาชีพ ในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล

1.3 การพัฒนาตนเอง ซึ่งภาวะผู้นำในด้านการพัฒนาตนเอง เป็นการ แสดงออกของพฤติกรรมของครูเพื่อนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ดังที่นพพร สโรบล (2550, หน้า 1-2) ได้ระบุว่าแนวทางที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษจะต้องเตรียมพร้อมในการพัฒนา ตนเองมีดังต่อไปนี้ ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน กฎบัตร อาเซียน และตระหนักถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ ซึ่งจะเป็นภาษากลางของคนใน อาเซียน ในการติดต่อสื่อสารและการทำงานร่วมกันครูควรจะต้องถ่ายทอดให้นักเรียนของ ตนมีความรู้ในเรื่องอาเซียนด้วยเช่นเดียวกัน ตลอดจนควรจะทำให้ความเข้าใจกับนักเรียน และชี้แจงให้นักเรียนเห็นถึงความจำเป็นของภาษาอังกฤษในสังคมอาเซียนที่กำลังจะมาถึง เช่นเดียวกับกาญจนา ปราบพาล (2549, หน้า 2) ได้ระบุว่า ครูสอนภาษาจำเป็นต้องพัฒนา ตนเองตลอดเวลาเพื่อให้มีความรู้ที่เป็นปัจจุบัน และสามารถนำ ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการ เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การเรียนการสอนภาษา เปลี่ยนไปแต่ละยุคสมัย แต่ละช่วงเวลานักทฤษฎี นักวิจัย และนักปฏิบัติมีส่วนช่วยให้ ศาสตร์การเรียนการสอนภาษาพัฒนาขึ้นจนมาเป็น แนวคิดการเรียนการสอนภาษาใน ปัจจุบัน องค์ความรู้แต่ละยุคสมัยมีส่วนช่วยให้ครูสอนภาษาเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ ภาษา เนื้อหาที่จะนำ มาสอนวิธีการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ในส่วน ของอารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 22) ได้โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้รวมภาวะผู้นำของครู ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบหลักด้านมีการพัฒนาตนเอง และเพื่อนครู มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ มีวิสัยทัศน์พัฒนาตนเอง เชื่อมั่นในตนเองว่า พัฒนาได้ และเป็นครูผู้นำการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนงุช วงศ์ สุวรรณ (2552, หน้า 196) กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการดำเนินการ เพิ่มพูนความรู้ ทักษะและความสามารถของบุคลากร ในองค์การให้สามารถปฏิบัติงานได้ดี และมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพการทำงาน ในส่วนของเกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2543, หน้า 166) กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ โครงการที่จัดทำขึ้น โดยองค์การในการพัฒนาทักษะ และความรู้ที่จำเป็นให้แก่พนักงาน เพื่อให้การปฏิบัติงาน

เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความก้าวหน้าในอาชีพการทำงาน ในส่วนของซูซีฟ พุทธประเสริฐ (2542, หน้า 82) กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นการเพิ่มพูนทักษะวิชาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ รวมทั้งเพิ่มความคล่องตัว และการปรับตัวของผู้ปฏิบัติ ทำให้ส่งผลต่อการเลื่อนหรือเปลี่ยนตำแหน่งที่ดีขึ้นของผู้ผ่านการฝึกอบรม และมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตในที่สุด ส่วนปรีชา เต็งศิริวัฒนา (2543, หน้า 9) ได้กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากร คือ กระบวนการส่งเสริมบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วให้ได้เพิ่มความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ เพื่อให้ปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบได้ถูกต้องมีประสิทธิภาพ ในส่วนของพันธุณีภา แยมชุตติ (2544, หน้า 9) กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อสร้างเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนตามทัศนะของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2547, หน้า 2) ได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดพร้อมกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู อยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน 9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ ในทัศนะของปราชญา กล้าผจญ และพอดตา บุตรสิทธิวงศ์ (2550, หน้า 4) กล่าวถึงการพัฒนาตนเองว่าเป็นการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 1) การรู้คุณค่าในตนเอง เข้าใจตนเอง รู้ค่านิยมที่ตนเองใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต 2) การจัดการตนเองได้ เช่น ควบคุมอารมณ์ได้ มีความโปร่งใส และมีความสามารถในการปรับตัว 3) การตระหนักรู้ทางสังคม มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ที่มีความคิดริเริ่ม 4) การบริหารจัดการความสัมพันธ์ การมีอารมณ์ขันมองโลกในแง่ดี ส่วนทัศนะของส่วนแนวความคิดของทีศนา แคมมณี (2550, หน้า 4) กล่าวว่าวิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพคือขั้นตอนในการดำเนินการสอนให้สำเร็จด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ และขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะเฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้นๆ ซึ่งครูมืออาชีพมีวิธีสอน 14 วิธี ได้แก่ 1) วิธีสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture)

2) วิธีสอนโดยใช้การสาธิต (Demonstration) 3) วิธีสอนโดยใช้การทดลอง (Experiment) 4) วิธีสอนโดยใช้การนิรนัย (Deduction) 5) วิธีสอนโดยใช้การอุปนัย (Induction) 6) วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip) 7) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) 8) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization) 9) วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) 10) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) 11) วิธีสอนโดยใช้เกม (Game) 12) วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) 13) วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) และ 14) วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Instruction) ส่วนตามทัศนะของมณฑป ไชยชิต (2551, หน้า 2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูสู่ความเป็นเลิศ นั้นต้องประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ตนเอง แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข 2) การมองเห็นความดีงามของตนเอง 3) มีความคิดสร้างสรรค์ 4) วางแผนการดำเนินงานได้ 5) สามารถจัดการกับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมเมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้ง 6) ยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม 7) มุ่งอนาคตกระตือรือร้นในการแสวงหาข่าวสารข้อมูลในการพัฒนางาน 8) เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนตามทัศนะของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 2) กล่าวถึงการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย 1) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ โดยมีรายการพฤติกรรมประกอบด้วย (1) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงาน การค้นคว้าด้วยตนเอง 2) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์การและวิชาชีพ มีรายการพฤติกรรมประกอบด้วย (1) รวบรวมสังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่และปรับปรุงให้ทันสมัย (2) สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ องค์การและวิชาชีพ 3) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย มีรายการพฤติกรรมประกอบด้วย (1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน (2) ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น (3) มีการขยายผลโดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และในส่วนทัศนะของชาญชัย อาจินสมาจาร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำหรับการพัฒนาตนเอง โดยพิจารณาจาก 1) การฝึกทักษะการสื่อความหมาย 2) การได้รับความรู้ และ 3) การปรับปรุงปฏิสัมพันธ์ส่วนบุคคล 4) สามารถปลดปล่อยศักยภาพระดับใหม่ออกมา 5) มีสิ่งท้าทายภายนอกที่เหมาะสม 6) ควรรับรู้ความท้าทายในตัวคนทั้งหมด (total self) 7) เป็นการเริ่มต้นด้วยตนเองผ่านผลสัมฤทธิ์ของตัวเองและการทำให้บรรลุ

ความสำเร็จด้วยตนเอง รางวัลและการลงโทษจากภายนอกเป็นเรื่องที่รองลงมา 8) ต้องมีการเรียนรู้ มีการหยั่งเชิงอย่างสร้างสรรค์ 9) ต้องเต็มใจที่จะเสี่ยง 10) ต้องมีความตั้งใจที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะผ่านไปสู่อะกาศภาพใหม่ และ 11) ต้องการคำแนะนำและการสนับสนุนของนักพัฒนาตนเองที่มีวุฒิภาวะมากกว่า ผ่านกระบวนการประเมินผล การสะท้อนกลับ และการปฏิบัติ

1.4 การพัฒนาการปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นองค์ประกอบที่ครูแสดงออกถึงการที่มีการประพฤติปฏิบัติตน การประสานสัมพันธ์กับเพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองชุมชนและเครือข่ายอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543, หน้า 7) ที่สอดคล้องกับชูชาติ พวงสมจิตร (2542, หน้า 2) กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วมสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่เพิ่มขึ้นโดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกันตามขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจ เป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุและการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์วิธีการ แนวทางการดำเนินการ กำหนดการใช้แหล่งทรัพยากร และการนำผลจากความคิดไปใช้ปฏิบัติจริง 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการประเมินผล โดยสามารถทำได้ทั้งการประเมินย่อย (Formative Evaluation) และประเมินผลรวม (Summative Evaluation) 4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนา นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงแก้ไขเป็นระยะๆ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และคุณประโยชน์ เป็นการรับประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2549, หน้า 8) ได้อธิบายไว้ว่าผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนควรเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล และคณะบุคคลในท้องถิ่น เช่น หน่วยงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา สื่อมวลชน สถาบันผลิตครู ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เรียน เป็นต้น ที่มีหน้าที่ให้ความสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมและร่วมมือจัดการศึกษา ส่วนมูลนิธิเด็ก (2545, หน้า 6) ได้อธิบายไว้ว่าโรงเรียนมีความใกล้ชิดกับชุมชนในท้องถิ่นมากที่สุด โรงเรียนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการเรียนรู้ เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ที่พัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ในทุกด้านของเด็ก จึงมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องให้ทั้งชุมชนและโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นควรเป็นความคิดริเริ่มจากความคิดของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

ในรูปแบบที่หลากหลายตามความสามารถของแต่ละฝ่าย เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ในส่วนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 13-14) ได้กำหนดตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำครู ในคู่มือการประเมินสมรรถนะครูผู้สอนในการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินการปฏิบัติงานของครูและใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดกรอบการพัฒนาครู ตามนโยบายพัฒนาครูทั้งระบบ ประกอบด้วย การเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

- 1) ให้ความสนใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจุบันโดยการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ ซึ่งเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียนร่วมกับผู้อื่น
- 2) ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม
- 3) กระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และร่วมมือในวงกว้าง เพื่อพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาและวิชาชีพ
- 4) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบ ขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Blasé & Blasé (1999, หน้า 2) ที่ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้และได้ข้อสรุป ในส่วนผู้นำในการจัดการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติที่เห็นได้ชัดเจนแสดงบทบาทผสมผสานโดยใช้ภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำ ในการจัดการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูในห้องเรียน ทำให้เกิดผลอย่างมากในทางความรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรม เมื่อเปรียบเทียบความรู้ที่ได้จากการวิจัยว่าควรพิจารณาใช้รูปแบบภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องต่อไปนี้

- 1) เน้นการเรียนการสอนเป็นอันดับสำคัญสุด
- 2) สร้างวัฒนธรรมการเรียน การวิเคราะห์และการวิพากษ์
- 3) มีการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับการเรียนการสอน และ
- 4) สร้างข้อตกลงของกลุ่มและองค์การ ในส่วนของดวงเดือน อ่อนน่วม (2547, หน้า 79-81) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้:กรณีศึกษาในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ รูปแบบแรก (โรงเรียนมีนประชาวิทยา) เป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยปรับหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรบูรณาการและจัดการเรียนการสอนเป็นหน่วย นักเรียนรู้จากกลุ่มด้วยการสนทนาซักถาม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ นำเสนอความรู้ และความคิด โดยใช้งานศิลปะเป็นสื่อ สร้างความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง เน้นการนำความรู้ไปใช้ และมีการประเมินตามสภาพจริง รูปแบบที่สอง (โรงเรียนวัดนิมมานรดี) เป็นรูปแบบการส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน โดยนักเรียนในห้องเรียนปกติ และในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ ศูนย์วิทยากร และศูนย์เพื่อนเด็กนักเรียนเรียนรู้จากศูนย์วิชาการ โดยสามารถเลือกเรียนด้วยตนเองจากมุม

ประสบการณ์ที่ตนสนใจ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง และเรียนรู้เพื่อพัฒนาอารมณ์ จิตใจ พฤติกรรม และทักษะที่เหมาะสมจากการทำกิจกรรมในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ และของ ลักษณะพร ทศนาวลัย (2545, หน้า 88-92) ได้ศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ โรงเรียนวัดวังยาว จังหวัดน่าน จากการรายงานการวิจัยสรุปผลได้ดังนี้ ผลที่เกิดขึ้น โรงเรียนได้จัดทำแผนปฏิรูปการสอนทำให้เด็กมีพฤติกรรมในการเรียนรู้กับผู้อื่นได้ดี มีผลการเรียนดีขึ้น และเรียนอย่างมีความสุข ครูมีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้ตอบสนองความต้องการของเด็กนักเรียนได้ดี ชุมชนให้ความร่วมมือในด้านทรัพยากร และสื่อต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ส่วนแหล่งเรียนรู้จัดให้มีทั้งในและนอกโรงเรียน ความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในด้านการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยังมีน้อย แต่ให้ความร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับ Sally J. Zepeda (2003, หน้า 166) ภาวะผู้นำครูนั้นจำเป็นจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความพยายาม และการเตรียมตัว อาจจะเป็นไปได้ว่าขั้นแรกและเป็นขั้นที่ดีที่สุดคือการเป็นครูที่เป็นตัวอย่างที่ดี ถ้าเพื่อนร่วมงานหรือผู้บริหารเคารพเชื่อถือในทักษะการสอนของคุณ คุณอาจจะได้รับโอกาสสำหรับภาวะผู้นำ ครูผู้นำในอนาคตนั้นจำเป็นจะต้องตระหนักถึง สภาพแวดล้อมของตนเอง รู้ว่าสิ่งไหนใช้ได้และใครจะเป็นคนปฏิบัติ คู่แข่งกับกระบวนการตัดสินใจ รู้ว่าการตัดสินใจนั้นได้ส่งต่อและนำไปปฏิบัติอย่างไรและโดยใคร อีกทั้งครูผู้นำยังจำเป็นจะต้องรู้เกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานสอน ครูผู้นำนั้นตระหนักในวิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และจุดแข็งของเพื่อนร่วมงาน และมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานกับคนอื่น ๆ ในโรงเรียน

1.5 การเป็นต้นแบบของพฤติกรรม การที่ครูเป็นผู้นำของการเป็นต้นแบบพฤติกรรมนั้นจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงออกของการเป็นผู้ได้รับการยอมรับและนับถือดังที่ Churches (2008, อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 39-40) ได้กล่าวถึงลักษณะของ 8 ประการ สำหรับครูศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) สามารถปรับตัว 2) มีวิสัยทัศน์ 3) ทำงานแบบร่วมมือ 4) กล้าคิดกล้าทำ 5) เรียนรู้ตลอดชีวิต 6) เป็นนักสื่อสาร 7) เป็นต้นแบบทางพฤติกรรม 8) เป็นผู้นำและได้กล่าวถึงบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) เป็นผู้อำนวยความสะดวก 2) เป็นผู้แนะแนวทางช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง 3) เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือผู้ศึกษาค้นคว้าร่วม กล้าศึกษาสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด ให้ความร่วมมือกับครูคนอื่น สอดคล้องกับเฉลียว บุรีภักดิ์ (2549, หน้า 7) ได้ระบุว่า นอกจากครูจะมีความรู้ความสามารถในตัวเนื้อหาแล้ว บุคลิกภาพของครูก็เป็นสิ่ง

สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอีกด้วย ความรู้ความสามารถในวิชาการมีส่วนทำให้สามารถสอนได้ แต่ความสำเร็จของการสอนมิได้อยู่ที่ความรู้แต่เพียงประการเดียว หากแต่ครูจะต้องทำให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ดำรงตนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมอีกด้วย สอดคล้องกับ ลิปปนนท์ เกตุทัต(2540, อ้างถึงใน ดารินทร์ ตนะทิพย์, 2545, หน้า 3) กล่าวว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ครูต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่ถ่ายทอดความรู้เนื้อหาทางภาษาอย่างเดียวมาเป็นผู้จัดกิจกรรมโดยนำข้อมูลทางภาษามาช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองครูสอนภาษาอังกฤษจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาประยุกต์กับผู้เรียน และขณะเดียวกันก็ต้องติดตามความรู้และความก้าวหน้าของโลกและพัฒนาตนเอง ตลอดเวลาจึงจะสามารถเป็นครูสอนภาษาได้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน ทำนองเดียวกันกับ แนวคิดของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550, หน้า 39-40) ได้ให้แนวคิดด้านบุคลิกภาพ การเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการเรียนรู้ ควรเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ใช้คำพูดและการแสดงออกที่เป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งจะขยายเครือข่ายการจัดการเรียนรู้สู่เพื่อนครูด้วยกันและระบบที่มงาน ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกับ Katzenmeyer and Moller (2001, หน้า 24) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมที่จะ แสดงบทบาทและความรับผิดชอบของครูที่สะท้อนถึงความมีภาวะผู้นำของครูซึ่งสอดคล้องไปกับการทำงานตามปกติในโรงเรียน ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย 1) ทักษะการสอนแบบมืออาชีพ 2) บุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นครู 3) มีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพที่ นำหน้าครูคนอื่น 4) มีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ 5) ทุ่มเทเวลา และมุ่งมั่นในการเป็นครูผู้นำ 6) การยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนครูจากการปฏิบัติการ สอนตามปกติ

1.6 การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนมีความสำคัญอีกด้านหนึ่งที่ขาดไม่ได้เลยคือการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เช่นเดียวกับไพรัชสุรัตน์พราหมณ์ (2546, หน้า 76-77) ได้สรุปความคิดเห็นของครู ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับสมรรถภาพทางเทคโนโลยีการศึกษาที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอน ภาษาอังกฤษ ที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนร้อยละ 92.8 เห็นว่าสมรรถภาพทาง เทคโนโลยีการศึกษาในภาพรวมมีความจำเป็น เมื่อพิจารณาความจำเป็นของสมรรถภาพ ในแต่ละด้านสมรรถภาพทางเทคโนโลยีการศึกษามีความจำเป็นในระดับมากที่สุด ในส่วน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 76) ได้ระบุถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้กล่าวไว้ในส่วนของการจัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับคุกกี้ศิริ รับคำอินทร์ (2544, หน้า 3) กล่าวถึงหลักการจัดการจัดการเรียนรู้ออกแบบให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขของตนเองว่า บทเรียนต้องเริ่มจากง่ายไปหายาก มีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอ มีการนำความรู้ใหม่และใช้กระบวนการเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมปฏิบัติ มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมระหว่างปฏิบัติกิจกรรม สอดคล้องกับ Flamand (2013, หน้า 32-33) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 โดยมีบทบาทที่สำคัญ 5 ประการคือ 1) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี (emphasis on technology) 2) ยึดเป้าหมายเดิม แต่ด้วยสิ่งใหม่ๆ (traditional goals with new resources) 3) ให้ความสำคัญกับเทคนิคการเรียนรู้ (emphasis on techniques) 4) เป็นพี่เลี้ยง (as mentors) ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 5) เน้นการกระทำ (emphasis on action) เช่นเดียวกันกับ WordPress.com (2011, อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 39) กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษาของการเรียนการสอนในปัจจุบันว่า มีอิทธิพลจากเทคโนโลยีใหม่ๆ อินเทอร์เน็ต เครื่องมือเว็บ 2.0 และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ต้องการครูที่เปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้กระจายความรู้ไปเป็นประพันธ์การเรียนรู้ ช่วยนักเรียนเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และเปลี่ยนความรู้เป็นภูมิปัญญาโดยเน้นทักษะ ดังนี้ 1) ความร่วมมือเป็นทีม (collaboration) 2) การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) 3) การนำเสนอ (oral communication) 4) การเขียน (written communications) 5) การใช้เทคโนโลยี (technology) 6) ความเป็นพลเมืองที่ดี (citizenship) 7) การเรียนรู้ในอาชีพ (learn about careers) และ 8) การมีเนื้อหาความรู้ (content) ในส่วนของนพพร สโรบล (2550, หน้า 3) ได้ระบุว่า นอกจากจะเป็นการพัฒนาตนเอง (Professional Development) แล้ว ยังจะเป็นการพัฒนาวิธีสอนหรือจัดหาสื่อ และนวัตกรรมใหม่ๆ ของการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อีกด้วย สอดคล้องกับทีศนา แชมมณี (2551, หน้า 1) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด คือ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ วิธีการและเทคนิคการสอนต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดขยายต่อเนื่องจากความคิดเดิมที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ครูมีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

อย่างสม่ำเสมอ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆได้เป็นอย่างดีและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ผลการวิจัยของกฤษยา ดันดีผลลาชีวะ (2551, หน้า 4) กล่าวถึง สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้อาจเป็นวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือหรือสิ่งแวดลอมที่เป็นสิ่งที่เราเฝ้ามีความแปลกมากมาย ผู้เรียนยิ่งได้เรียนรู้มาก ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญ ในการสร้างสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจัดเตรียมการสอนของครูต้องพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระของการเรียนการสอน รวมทั้งต้องเหมาะสมกับผู้เรียนด้วย ในทำนองเดียวกันกับแนวคิดของ Nash (2013) กล่าวถึงเครื่องมือของครูในศตวรรษที่ 21 ว่าครูมีความรู้ต้องการเครื่องมือใหม่ๆ สำหรับสำรวจสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งประสบการณ์การสอนใหม่ๆ เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างน่าจดจำ น่าตื่นเต้นเร้าใจ และสามารถเปลี่ยนทัศนคติทางการศึกษาพวกเขาได้ ซึ่งเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ประกอบด้วยสรุปได้ว่าเครื่องมือของครูผู้สอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนนั้นต้องเป็นบุคคลที่ต้องมีความรู้ ความต้องการในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์สอน โดยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ เพิ่มพูนและจดจำในบทเรียนที่ดีขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Simmons (2013) กล่าวถึงทักษะสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) การบริหารห้องเรียน (classroom management) เพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นห้องเรียนที่ให้ความรู้ลึกซึ้งปลอดภัย มีระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อใช้ร่วมกัน 2) การทำให้อาชีพมีความสอดคล้องกับชีวิตจริง (making content relevant) การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ทำได้ยากกว่าศตวรรษที่ผ่านมา เพราะนักเรียนรับข้อมูลข่าวสารจากหลากหลายแหล่ง ทั้งจากโทรทัศน์ จากคอมพิวเตอร์ หรือจากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ 3) การคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เพื่อพัฒนากรอบวิชาการที่นักเรียนสามารถจะนำไปใช้ได้ตลอดชีวิต ครูจะต้องวางแผนบทเรียนและใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่จะให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดขั้นที่สูงขึ้น (higher-order reasoning skills) ที่แม้จบการศึกษาไปแล้วก็สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่างๆของสังคมได้ 4) ทักษะทางเทคโนโลยี (technology) ซึ่งมีวิวัฒนาการใหม่ๆ ในแต่ละปีที่ผ่านมาไปแม้แต่เทคโนโลยีทางการศึกษา ครูจะต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีทางการศึกษา ครูจะต้องตามให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เหล่านี้ ทั้งเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน และเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเอง 5) ความเป็นสากล (globalization) เนื่องจากความเป็นโลกเดียวกันและพัฒนาการทางเทคโนโลยี ทำให้การ

แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเพียงไม่กี่นาที ครูจึงจะต้องมีทักษะพัฒนาให้นักเรียนเข้าใจถึงเรื่องของโลก เพื่อความเป็นผู้นำแห่งอนาคตที่มีคุณภาพ 6) ความร่วมมือ (collaboration) เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยังขึ้นอยู่กับ การทดสอบมาตรฐาน และพันธะรับผิดชอบของครู (standardized tests and teacher accountability) ครูจึงต้องคำนึงถึงมาตรฐานทางการศึกษาของรัฐ และ 7) การพัฒนาวิชาชีพ (professional development) ครูถือเป็นอาชีพที่จะหยุดการเรียนรู้ไม่ได้ (teachers can never stop learning) จะต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จะต้องมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์การสอนและการใช้เทคโนโลยีอยู่เสมอต้องเกาะติดกับสถานการณ์ใหม่ๆ จะต้องมีการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบที่สร้างขึ้นได้จากระบวนการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การพัฒนาการปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกัน 5) เป็นต้นแบบของพฤติกรรม 6) ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อยืนยันองค์ประกอบ 2) จากแบบสอบถามซึ่งสอบถามจากครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 390 คน จาก 105 โรงเรียน และ 3) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล และ 6) สื่อประกอบกิจกรรม สำหรับกระบวนการพัฒนาผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฐมนิเทศ การประเมินตนเอง และการเรียนรู้จากกรณีศึกษา เป็นการพบปะชี้แจงการดำเนินงาน มีการตอบแบบประเมินภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 ด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ การอบรมเชิงปฏิบัติการโดยยึดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) และกระบวนการมีส่วนร่วม จำนวน 2 วัน

ระยะที่ 2 การศึกษาดูงาน ศึกษาดูงานโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น (Best Practice) เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา และประชุมสรุปผลการศึกษาดูงานเพื่อวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดที่ควร

พัฒนา และวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการจริง เป็นกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอน ภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา รายสัปดาห์ทุกวันจันทร์และวันศุกร์ จำนวน 6 สัปดาห์ เป็นเวลา 36 ชั่วโมง โดยใช้เอกสารประกอบการพัฒนา ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การพัฒนาการปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกัน 5) การเป็นต้นแบบของ พฤติกรรม 6) การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งแต่ละเล่มประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรมสื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และ กิจกรรมการพัฒนา

ระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล เป็นการประเมินผลการพัฒนา ภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา

การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมา นี้ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาครูภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียน มัธยมศึกษา เนื่องจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาทดลองใช้ ตามกระบวนการพัฒนารูปแบบ พบว่ามีค่าคะแนนความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Willer (1986, p. 83) กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบว่า การพัฒนารูปแบบอาจมีขั้นตอน การดำเนินงานที่แตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไป อาจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือการสร้างรูปแบบ และการสรรหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและ กรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้นๆ ในส่วนของ Keeves (1988, p. 560) ได้กล่าวถึงหลักการเพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ ดังนี้ คือ 1) รูปแบบควรประกอบ ขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มีประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ 2) รูปแบบควรใช้เป็น แนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้ สามารถตรวจสอบได้โดย การสังเกต และหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และ 3) รูปแบบควรจะต้องระบุ หรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือ ในการพยากรณ์ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย ส่วน ศิริชัย กาญจนวาสิ

(2547, หน้า 127–128) กล่าวว่าในปัจจุบันนี้การพัฒนา รูปแบบใดก็ตามได้ดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง เมื่อรูปแบบที่ใช้อยู่นั้นค่อนข้างล้าสมัย หรือไม่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาขึ้น เพื่อให้รูปแบบนั้นมีความสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นระบบ ในส่วนของ วาโร เฟ็งสวัสต์ดี (2549, หน้า 87–88) ได้เสนอแนวทางการวิจัยโดยการพัฒนา รูปแบบไว้ว่า การวิจัยโดยการพัฒนา รูปแบบเป็นวิธีการวิจัยอีกลักษณะหนึ่งที่มุ่งสร้างรูปแบบที่อาศัยแนวคิด ทฤษฎี ผลงาน และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปทั้งนี้ได้เสนอวิธีการวิจัยโดยการพัฒนา รูปแบบออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาและเตรียมการเบื้องต้น เป็นการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ซึ่งในขั้นตอนนี้เริ่มจาก 1) การศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ทำการศึกษาสำรวจเบื้องต้น (Exploratory Study) ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และ 3) ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำผลการศึกษาจากทั้งหมดมากำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ขั้นที่ 2 การศึกษาภาคสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบถึงและการดำเนินงานต่างๆ ของเรื่องและผู้วิจัยสนใจศึกษา ทั้งนี้ข้อมูลและสารสนเทศเก็บมาจากหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง สำหรับการศึกษาในขั้นนี้จะนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบต่อไป ขั้นที่ 3 การสร้างรูปแบบ เป็นการนำเอาผลจากการศึกษา และเตรียมการเบื้องต้น และการศึกษาภาคสนามมาทำการสร้างรูปแบบในขั้นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ตามเรื่องที่เหมาะสม และ ขั้นที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปของรูปแบบ เป็นการตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น การจัดประชุมสัมมนา (Connoisseurship) การจัดประชุมสัมมนาในกลุ่ม (Focused Group Discussion) เพื่อการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบที่สร้างขึ้น นำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบแล้ว นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของวัฒนา สุวรรณไตรย์ และประยูร บุญใช้ (2550, หน้า 93–96) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) พบว่า รูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบกระบวนการของรูปแบบและการวัดและประเมินผล สำหรับกระบวนการของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษา

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ระยะเส้นฐาน ระยะที่ 2 ระยะทดลอง ระยะที่ 3 ระยะติดตามผล ในส่วนของฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553, บทคัดย่อ) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ระยะที่ 1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ จัดเป็น 2 กิจกรรม คือ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบเข้ม 2 วัน 2) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ระยะที่ 3 ระยะติดตามผล เป็นการติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนหลังสิ้นสุดการปฏิบัติการ 2 สัปดาห์ โดยทำแบบประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำในสัปดาห์ที่ 2 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บุญมี ก่อบุญ (2553, หน้า 274) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของทีมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างรูปแบบ ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบ ขั้นที่ 3 ยืนยันรูปแบบ และมีรูปแบบการพัฒนาประกอบด้วยองค์ประกอบภาวะผู้นำทีม วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำทีมและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทีม ซึ่งในกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการพัฒนา การพัฒนาภาคสนาม การประเมินผล การพัฒนาภาคปฏิบัติการประเมินผล การสัมมนาเพื่อนำเสนอผลงาน และการสรุปผลการพัฒนา ในส่วนของศิริพร กุลสานต์ (2557, หน้า 216) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีรูปแบบของกระบวนการพัฒนา เป็น 4 ระยะคือ ระยะที่ 1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ระยะที่ 2 การศึกษาดูงาน ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติจริง และระยะที่ 4 การติดตามและประเมินผล

วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครูและวิธีการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่นสามารถอธิบายได้ว่า วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำครูสามารถใช้ได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและบริบทที่เกี่ยวข้อง แต่เหตุผลสำคัญที่วิธีการพัฒนาดังกล่าวมีความเหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครู คือ ความหลากหลายที่สามารถนำไปพัฒนาได้อย่างครอบคลุมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ พัฒนาพฤติกรรม ทักษะ และสร้างความตระหนัก เจตคติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คนและการศึกษาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น จำนวน 1 โรงเรียน พบว่า การพัฒนาควรเลือกวิธีให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของบุคลากร และเน้นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2536, หน้า 29-30) ที่ได้เสนอแนวความคิดพัฒนาภาวะผู้นำว่า การพัฒนาภาวะผู้นำจะต้องก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างหลักการหรือทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติจริง นงลักษณ์ สิ้นสีผล (2542, หน้า 34-36) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรทำได้ 3 ลักษณะ คือ การปฐมนิเทศ การฝึกอบรม และการฝึกฝนตนเอง ส่วนอรุณ รัชธรรม (2541, หน้า 196-234) แบ่งการพัฒนาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การพัฒนาเป็นรายบุคคล ซึ่งใช้วิธีการศึกษาที่บ้าน การสอนงาน การฝึกวิธีการทำงาน การเรียนรู้จากโปรแกรมสำเร็จรูป และการหมุนเวียนเปลี่ยนงาน และการพัฒนาเป็นกลุ่มจะใช้วิธีการบรรยาย การประชุมอภิปราย การอภิปรายปัญหา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา รูปแบบเหตุการณ์การระดมสมอง และเกมการบริหาร และ DuBrin (1998, pp. 388-389) ได้จำแนกวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่มคือ การทำความรู้จักตนเอง การสร้างวินัยในตนเอง การศึกษา ประสบการณ์ และการให้คำปรึกษา สอดคล้องกับ Forrest W. Parkey (2010, หน้า 2) ได้จัดทำโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การเข้ารับการอบรม การประชุม การทำแบบฝึกหัด การตอบคำถาม การประเมินตนเอง และการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น และในส่วนของกิจกรรมศักดิ์ไทย สุรกิจบวร และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2548, หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมและรายด้าน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญยอมรับวิธีการพัฒนาร้อยละ 80 ขึ้นไปและมีความเห็นว่าวิธีการพัฒนาที่มีความเหมาะสมระดับมากถึงมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการพัฒนาที่ใช้มี 2 ลักษณะ 9 วิธี ประกอบด้วย 1) วิธีการพัฒนารายบุคคล วิธีที่ใช้มีการศึกษาที่บ้าน (ศึกษาด้วยตนเอง) และการฝึกปฏิบัติงาน 2) วิธีการพัฒนาเป็นรายกลุ่ม วิธีที่ใช้มี การประชุม การอภิปราย การอบรม การศึกษารายกรณี การศึกษาคุณภาพ การสาธิตและกิจกรรมนันทนาการ

3. ผลความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนาในองค์ประกอบ โดยรวมและรายด้าน ในระดับมาก

($\bar{x} = 4.15$) การพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญมี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ($\bar{x} = 4.05$) 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ ($\bar{x} = 4.04$) 3) การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 4.28$) 4) การพัฒนาการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.19$) 5) เป็นต้นแบบของพฤติกรรม ($\bar{x} = 4.31$) 6) ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.03$) ทั้งนี้เนื่องจากว่า ภาวะผู้นำครูเป็นพฤติกรรมของครูในการแสดงออกเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการทำงานโดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเกิดจากทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ไม่มีการใช้อิทธิพลของฝ่ายบริหาร เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นที่ยอมรับ รู้จักการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถอยู่เสมอ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกันทั้งในและนอกห้องเรียน เครือข่ายเพื่อนครู ผู้ปกครองชุมชน เป็นต้นแบบของพฤติกรรมมีความเป็นผู้นำ และบุคลิกภาพที่ดีมีความประพฤติเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อื่นได้ ใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี และครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่อยู่เสมอรวมถึงใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุภัทร บุญส่ง (2556 หน้า 172 - 173) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางด้านการสอน ผลการศึกษพบว่า องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำทางการสอนมี 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ 2) การให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ 3) การสร้างเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ประกอบด้วย 1) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ 2) ความสอดคล้องของหลักสูตรและการสอน ทรัพยากร และการประเมินผล 3) การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน สอดคล้องกับอารัตน์ ราชพัฒน์ (2554, หน้า 8) กล่าวถึง ภาวะผู้นำครูว่าเป็นการแสดงออกของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วัดได้จากพฤติกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบด้านเป็นแบบอย่างทางการสอน องค์ประกอบด้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาและองค์ประกอบด้านเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ วัฒนา สุวรรณ

ไตรย์และประยูร บุญใช้ (2550, หน้า 3) ที่กล่าวว่า หลักสูตรต้องครอบคลุมถึง ประสพการณ์พิจารณาได้ 3 ส่วน คือ ส่วนผู้เรียนเป็นผู้กระทำ ครูและผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกระทำและครูเป็นผู้กระทำ ทำให้ผู้เรียนตั้งใจเรียนเป็นพิเศษจนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ในส่วนของการพัฒนาตนเอง มณฑิธร ถ่อเงิน (2551, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรครูภาษาอังกฤษ โรงเรียนมุกดาหารในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือ พบว่าทำให้บุคลากรครูภาษาอังกฤษโรงเรียนมุกดาหารมีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือตามวิธีการต่างๆ ได้ สามารถที่จะนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2549, หน้า 7) ได้อธิบายไว้ว่าผู้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วม กับโรงเรียนควรเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคคล และคณะบุคคลในท้องถิ่น เช่น หน่วยงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรทางศาสนา สื่อมวลชน สถาบันผลิตครู ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เรียน เป็นต้น ที่มีหน้าที่ให้ความสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมและร่วมมือจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิด Churches (2008, อ้างถึงในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2556, หน้า 39-40) ได้กล่าวถึงลักษณะของ 8 ประการ สำหรับครูศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) สามารถปรับตัว 2) มีวิสัยทัศน์ 3) ทำงานแบบร่วมมือ 4) กล้าคิดกล้าทำ 5) เรียนรู้ตลอดชีวิต 6) เป็นนักสื่อสาร 7) เป็นต้นแบบทางพฤติกรรม 8) เป็นผู้นำและได้กล่าวถึงบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) เป็นผู้อำนวยความสะดวก 2) เป็นผู้แนะแนวทางช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสิ่งที่มีความหมายของตนเอง 3) เป็นผู้เรียนรู้ร่วมหรือผู้ศึกษาค้นคว้าร่วม กล้าศึกษาสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด ให้ความร่วมมือกับครูคนอื่นในส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 76) ได้ระบุถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ได้กล่าวไว้ในส่วนของการจัดเตรียมและใช้สื่อการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. ประสิทธิภาพของรูปแบบ ผลจากการใช้เอกสารประกอบการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ที่ได้นำไปทดลองใช้กับครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนวังสามหมอวิทยาคาร

โรงเรียนน่านกลุ่ม โรงเรียนคำปางพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยทำการประเมินพฤติกรรม 3 ด้าน พบว่า

4.1 ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอน ภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณาเป็นรายด้าน คือ หลักการ เนื้อหาและการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนเอกสารประกอบการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบและการติดตาม และประเมินผลมีความเหมาะสมในระดับมาก

4.2 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา ก่อนการทดลองใช้รูปแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาการปฏิบัติงานการเรียนรู้ร่วมกัน หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้ความเข้าใจหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเป็นต้นแบบของพฤติกรรม โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละอัตราความก้าวหน้าเท่ากับ 76.36

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอน ภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนาหลังการทดลองใช้รูปแบบ การพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษาสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูผู้สอน ภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมศึกษา และรูปแบบมีกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำครูได้ และเป็นกิจกรรมที่ควรจัดให้กับครู เพื่อให้เกิดความตระหนัก ในการพัฒนาภาวะผู้นำ ของตนเองใน 6 ด้านประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ 2) ศักยภาพด้านการสอนภาษาอังกฤษ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การพัฒนาการปฏิบัติงานเรียนรู้ร่วมกัน 5) การเป็นต้นแบบของพฤติกรรม 6) การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีแนวปฏิบัติ

ในด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครู มีการวิเคราะห์สรุปประเด็นและการอภิปรายร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Keeves (1997, pp. 386-387) กล่าวว่า รูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญต่างๆ ดังนี้ 1) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้ กล่าวคือ สามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปสู่การทดสอบได้ 2) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบไปด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Relationship) ซึ่งสามารถอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้ 3) รูปแบบจะต้องช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้ และ 4) รูปแบบควรจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative Relationship) และในส่วนของทิตานา แคมมณี (2548, หน้า 3) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบที่สำคัญมีลักษณะดังนี้ 1) มีปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือ ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานหรือหลักของรูปแบบพัฒนานั้นๆ 2) มีการบรรยายและอธิบายสภาพ หรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) มีการจัดระบบ คือมีการจัดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของระบบให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของระบบ หรือกระบวนการนั้นๆ และ 4) มีการอธิบาย หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ อันจะช่วยให้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์ใหม่ๆ ได้ สอดคล้องกับแสงสุรีย์ มีพร (2552, หน้า 121) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาคู่มือการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ระยะแรก คือ การร่างคู่มือโดยการศึกษาวเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย ระยะที่ 2 คือการตรวจสอบและปรับปรุงคู่มือ โดยผู้เชี่ยวชาญ และระยะที่ 3 คือ การทดลองใช้เครื่องมือภาคสนาม ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบ หลังการจัดการความรู้เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553, หน้า) เรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นสามารถปรับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้สูงขึ้นได้ภายในระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม และนอกจากนี้ผู้บริหารได้มองเห็นความสำคัญว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันสูงจะก่อให้เกิดความ

ร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและเสริมสร้างประสิทธิผลของโรงเรียนเนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานในสังคมที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมและให้บริการต่างๆ ดังนั้นการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนจะช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจินตนา ศรีสารคาม (2554, หน้า 249 – 275) ศึกษาการวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผลการศึกษา พบว่า ผลการประเมินก่อนและหลังการทดลองโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการกับผู้ร่วมโปรแกรมทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556, หน้า 226) ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 11 ผลของการทดลองใช้รูปแบบพบว่า การประเมินภาวะผู้นำครูของผู้เข้ารับการพัฒนาโดยรวมหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นก่อนการพัฒนาสอดคล้องกับ ศิริพร กุศลานต์ (2557, หน้า 220) ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ของผู้เข้ารับการพัฒนาลงหลังการทดลองการใช้รูปแบบภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูทุกคนต้องตระหนัก เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง เป็นกิจกรรมที่ครู ได้วิเคราะห์ อภิปราย เสนอความคิดเห็น พร้อมกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอรายงานผลการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา หลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการ ที่ผลการพัฒนาภาวะผู้นำครูสูงขึ้น แสดงว่าครูที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 6 ด้านครูได้เห็นคุณค่า และตระหนัก ถึงประโยชน์ของการพัฒนาตนเอง

และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำของ ตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำรูปแบบการพัฒนาภาวะ ผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอนาคตต่อไป

1.2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน มัธยมศึกษาประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม และมีประสิทธิผลทำให้เกิดการพัฒนาภาวะ ผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัศึกษาดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการใช้รูปแบบ การพัฒนานี้ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในวงกว้างมากขึ้น

1.3 เพื่อให้เกิดผลดีของการพัฒนาภาวะผู้นำครูสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำไปเป็นแนวทางการวางแผนการพัฒนาภาวะ ผู้นำครูกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นด้วย และควรถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้ความสำคัญ และควรใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูและวิธีการในการพัฒนา แบบหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษา และสังกัดโรงเรียนเอกชน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกัน หากมีความแตกต่างจะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่าง ถ้ามีความเหมือนกันจะได้เป็นเครื่องยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

2.2 ควรวัดความคงทนของภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อหาแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูผู้สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

2.5 ควรทำวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำครูแบบเป็นทีม ในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และสังกัดโรงเรียนเอกชน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่าง